

Otázka: Bankovní soustava v ČR, centrální banka a obchodní banky

Předmět: Ekonomie

Přidal(a): Ivka

Inflace

- **je zvýšení průměrné cenové hladiny všech statků a služeb za delší časové období (1 rok)**

Čistou inflaci vypočítává **Česky statistický úřad (ČSÚ)**, jako přírůstek ve **spotřebním koši** (zahrnují se do něj typické nutné výdaje obyvatelstva - bydlení strava, kultura atd.)

Inflace **je způsobena kombinací mnoha vlivů**. Může jí způsobit **vydávání většího množství peněz do oběhu, snižování úrokových sazeb, příliv zahraničního kapitálu, nedostatek klíčových surovin či potravin**.

Míra inflace

- je **důležitý makroekonomický ukazatel**
- uvádí se **v procentech**

Růst cenové hladiny

- se **měří** pomocí **spotřebního koše a porovnáním tzv. cenových hladin spotřebního koše v různých časových období**

Typy a příčiny inflace

Podle velikosti míry inflace rozlišujeme:

Inflace mírná (plíživá)

- **je jednociferná** (méně než 10%)
- lidé nepřestávají věřit penězům, **ekonomika běžně funguje**
- tempo růstu cen odpovídá tempu růstu výroby

Inflace pádivá

- **je dvojciferná** (od 10% do 100%)
- lidé přestávají věřit domácí měně, preferují stabilnější cizí měny nebo jiné trvalejší hodnoty (zlato, nemovitosti atd.)
- **ekonomická výkonnost země klesá**

Hyperinflace

- **je trojciferná a větší** (nad 100%)

- ceny se zvyšují natolik rychle, že **peníze přestávají plnit svou funkci uchovatele hodnot**, lidé **preferují naturální směnu**
- tento stav je typický pro období **válečných konfliktů, politických převratů**

Podle příčiny vzniku inflace

Inflace tažená poptávkou

- na trhu je **více poptávky** při stejném objemu nabídky, lidé mají **dost peněz**
- jsou **poskytovány úvěry** podnikatelům
- velký zájem umožní výrobcům prodat i za vyšší ceny

Inflace tažená nabídkou

- **zvýšením cen nákladů, vstupů do výroby**
- např. cen, surovin, energií, mezd

Důsledky inflace

Inflace oslabuje měnu ve vztahu k zahraničí kvůli těmto **důsledkům:**

- pokles kupní síly peněz
- pokles hodnoty reálných mezd a důchodů
- dochází k růstu sociálních nepokojů
- znevýhodnění věřitelů
- znevýhodněné dlužníků

- růstu cen výrobků a služeb

BANKOVNÍ SYSTÉM

Pojem banka

- banka je podnik, který zprostředkovává **platební styk, poskytuje úvěry, přijímá vklady** a zajišťuje **další bankovní služby**
- je vždy PO
- podstatou je **shromažďování přebytečných finančních prostředků (úspor) a hospodaření s nimi za účelem dosažení zisku**

Bankovníctví je úzce spojeno se vznikem peněz. Základy bankovníctví byly položeny ve **středověké Itálii** (12. století, Florencie, Benátky). Odtud pochází i **pojem banka** (il banco znamená doslova lavice či stůl, na kterém se prováděli operace s penězi, zkoumání jejich pravosti, hmotnosti, ryzosti)

Bankovní systém

- je souhrn **všech bankovních institucí** v určitém státě
- skládá se ze dvou stupňů

Česká národní banka

- také se jí říká **centrální banka**

- je státní institucí, **nepodnikatelským subjektem** (jejím cílem není dosažení zisku)

Ostatní bankovní instituce

- **jde o obchodní** (komerční) **banky, spořitelny** (ti hlavně se soustřeďují na FO, občany), **specializované banky** (hypoteční, investiční, rozvojové, stavební spořitelny), **úvěrové družstva** (přijímají vklady od svých členů a poskytují jim úvěry)
- jsou **podnikatelskými subjekty, zřízenými za účelem dosažení zisku**

Česká národní banka (ČNB)

Není bankou obchodního typu (jejím hlavním cílem není dosažení zisku). Hlavním cílem ČNB je zajištění **cenové stability, což je udržení optimální výše inflace, tj. růstu cen** v ekonomice státu. Pro tento cíl je důležitá **nezávislost ČNB** (spolupracuje s vládou, ale není na ni závislá).

Ústředí ČNB je v Praze, nejvyšším řídicím orgánem je **bankovní rada**. Má **7 členů**, které jmenuje na dobu **6 let prezident republiky**. V čele ČNB stojí **guvernér** (Miroslav Singer), zastupuje ho jeden ze dvou **viceguvernérů**. Bankovní rada je ve svých rozhodnutích samostatná, o své činnosti **pravidelně informuje vládu ČR**.

Nejdůležitější úkoly ČNB:

- **Vdává (emituje) peníze (oběživo)**
- Sleduje množství peněz v oběhu. Je to nejstarší funkce banky,
- Oběživo tvoří **bankovky a mince**. Vydává **pamětní mince** v hodnotě od 100 do

10 000 Kč.

- Má odpovědnost za ochranu **proti jejich padělání** (jde o trestný čin s horní hranicí 15 let odnětí svobody).
- ČNB také **stahuje z oběhu** poškozené a opotřebované bankovky a mince.

Plní cíle měnové politiky

- Snaží se o udržení **optimální výše inflace**, tedy zajistit **rovnováhu** mezi skutečným množstvím peněz v oběhu a ekonomicky nutným množstvím peněz k oběhu. K tomu ČNB využívá **nástroje měnové politiky**. Jsou to například:

Diskontní sazba centrální banky

- **cena, za kterou centrální banka půjčuje obchodním bankám peníze**

Povinné minimální rezervy

- **každá banka, která přijímá vklady (depozita) má povinnost uložit jejich část na účet u ČNB** a nemůže je tak používat všechny pro své obchody.

Vede jednotlivým obchodním bankám účty

- přijímá od nich vklady a poskytuje jim úvěry

Je bankou státu

- vede **účty státního rozpočtu a účty finančních úřadů a soudů**

Spravuje měnové rezervy

- také se jim říká **devizové rezervy**

- jde o udržování **dostatečné zásoby** rezerv ve formě **cizích měn a zlata**
- vyhlašuje **kurz české koruny k jiným měnám**

Reguluje a dohlíží

- důležitá je **důvěra klientů v to, že jejich peníze jsou v bance chráněny, zhodnocovány a že je banka kdykoliv schopna dostát svým závazkům** (vyplatit vložené vklady)

Obchodní banky

Bankovní licence

Každý, **kdo chce přijímat vklady od veřejnosti**, musí požádat o licenci.

ČNB jí udělí pouze:

- **akciové společnosti**, se **základním kapitálem vyšším než 500 miliónů Kč** (musí doložit původ základního kapitálu - opatření proti praní špinavých peněz)
- **posuzuje konkrétní FO**, které mají v budoucí bance působit v řídicích funkcích (odborná způsobilost, důvěryhodnost, **zkušenost**)
- posuzovat **technické a organizační předpoklady a kvalitní obchodní plán** - záměry s technickým a personálním vybavením

Obchodní banky

Jsou podnikatelskými subjekty (zřízené za účelem dosažením zisku), které:

- **soustřeďují dočasné volné peněžní prostředky** (vklady klientů)
- **formou úvěrů je dávají k dispozici** podnikatelským i jiným subjektům (FO i PO)
- zprostředkovávají bezhotovostní platby převodem z účtu na účet, nabízejí používání šeků, platebních karet a další služby

Druhy obchodních bank

- **Univerzální** – mají plnou bankovní licenci, **poskytují služby všem zákazníkům**
- **Specializované**
 - **Teritoriální** – při plné bankovní licenci operují pouze **v určitém regionu**
 - **Zákaznické** – při plné bankovní licenci poskytují služby pouze **vybraným skupinám zákazníků**
 - **Produktové** – omezená bankovní licence, prodej pouze **určitým bankovním produktů** (hypoteční banky, investiční banky)
- **Podle vlastnictví** – soukromé, se zahraniční účastní, státní apod.

Některé obchodní instituce působící v ČR

Každé bance je přidělen **čtyřmístný kód**, který je součástí čísla účtu klientů:

- **Komerční banka** – KB (kód 0100)
- **Československá obchodní banka** – ČSOB (kód 0300)
- **GE Money Bank** (kód 0600)

- **Raiffeisenbank** (kód 5500)
- **Česká spořitelna - ČS** (kód 0800)

Klienty bank mohou být:

- občané
- podniky
- krajské a obecní úřady (organizační složky státu)
- školy
- nemocnice apod.

VKLADOVÉ SLUŽBY BANK

Pojištění vkladů

Banka přijímá vklady klientů (svěřené finanční prostředky) a používají je pro své podnikání. Je v roli **dlužníka**.

Fond pojištění vkladů

V případě, že banka není schopná plnit své závazky (vyplatit vklady), obdrží vkladatel (klient) **z fondu pojištění vkladů náhradu ve výši 100%** ze součtů všech vkladů u banky po odečtení závazků, **maximálně však do hodnoty 100 000 eur**.

Vklady na požádání

Peněžní prostředky jsou klientům ukládány na jejich **účet, stav na účtu se neustále mění podle výše a počtu vkladů a výběrů. Úrok** z těchto vkladů **bývá nízký**, jde například o:

- **běžné účty v Kč**
- **sporožirové účty** České spořitelny a.s.
- **devizové účty**

Termínované vklady

Jsou vhodné pro **dlouhodobější uložení** dočasně volných peněžních prostředků FO nebo PO. Jsou lépe úročeny. Ve **smlouvě o termínovaném vkladu** bývá uvedeno:

- **doba uložení** vkladu a jeho výše
- **úrokové sazby**, termíny a způsob **připsání úroku**
- v případě nedodržení doby uložení **sankční poplatky** za předčasné vybrání vkladu (v % z **vybrané částky** nebo pevnou **částku za každých vybraných 1 000 Kč**)

Druhy termínovaných vkladů

- **na dobu určitou** - s termínem uložení, např. na **3 měsíce, 6 měsíců, 1 rok, 3 roky**
- **s výpovědní lhůtou** - doba uložení není sjednána, ale před termínem vybrání musí být **výběr oznámen dopředu, výpovědní lhůta je od 3 měsíců až po 2 roky**

Úročení vkladů

Jednoduché úročení vkladu:

Při výpočtu se pro zjednodušení pro **měsíc** počítá **30 dní** a pro **rok 360 dní**.

Předpokládejme, že jsme **9. května** uložili 200 000 Kč při úrokové sazbě **3%**. Částku jsme vybrali **16. prosince** včetně úroků.

Počet dnů uložení vkladu = (12 měsíců - 5 měsíců) x 30 + (16 dnů - 9 dnů) = **217 dnů**

Částka k vybrání = **203 617 Kč**

Podnikatelé zdaní úrok až při podání daňového přiznání jako **příjem z kapitálového majetku**.

Pokud jde o úrok soukromé osoby, musí být zdaněn bankou a to 15% srážkovou daní.

15% z 3 617 Kč = **543 Kč**. Tuto částku by banka za klienta odvedla do státního rozpočtu a vyplatila by mu pouze **3 074 Kč**.

Vkladní knížky

Vkladní knížky (VK)

Jsou **tradičním způsobem** přijímaní vkladů. Dnes je možno VK zřídit pouze na jméno a VK se nevyužívají tak často, jako dřív. Jsou **potvrzením banky o vkladu FO**. Zákazník jí obdrží při prvním uložení peněz. Do vkladní knížky se zaznamenávají všechny vklady, výběry, připsané úroky a zůstatek vkladu.

Druhy vkladních knížek:

- **Vkladní knížka na jméno**
- jsou **vystaveny na jméno, adresu, rodné číslo majitele**, se vklady může disponovat jen majitel po předložení OP
- **Vkladní knížka na doručitele**
- dnes díky opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (praní špinavých peněz) byla možnost zřízení takovéto VK **zrušena**
- **Vkladní knížka bez výpovědní lhůty**
- pro **krátkodobé uložení peněz**
- vklad je **minimálně úročen** a může být **kdykoliv vybrán**
- **Vkladní knížka s výpovědní lhůtou**
- jde o **termínovaný vklad**, vhodný pro **dlouhodobější spoření**
- s délkou výpovědní lhůtou (3, 6, 12, 24 měsíců) **roste výše úroku**
- **Vkladní knížka výherní**
- bez výpovědi, nejsou úročeny, ale několikrát ročně se zúčastňují **veřejného losování o výhry a prémie**
- **Vkladní knížka cestovní**
- je možné **vybírat na kterékoliv poště** v zemi

Vkladní a depozitní certifikáty, bankovní obligace

Jsou to **cenné papíry** vydané bankou, které představují potvrzení o jednorázovém **vkladu**, nebo jde o **cenné papíry, které banky nabízí k prodeji**. Jsou úročeny, sazba je různá podle délky splatnosti a výše vkladu

Vkladový certifikát (potvrzení vkladu)

- je vystavován na **různou dobu splatnosti** (1 až 24 měsíců), může mít **různou nominální hodnotu** (v Kč)

- vklad je **úročěn pevnou úrokovou sazbou**, která roste s délkou splatnosti
- **po uplynutí lhůty se vyplatí vklad i úrok**

Depozitní certifikát

- po uplynutí doby splatnosti je vyplácena jeho **nominální hodnota**
- při jeho získání klient **vloží nižší částku, než která je mu vyplácena a získá tak skrytý úrok**

Bankovní obligace (dluhopisy)

- jdou to **dlouhodobé cenné papíry** s dobou splatnosti většinou **5 let** (i více)
- **úroková sazba je poměrně vysoká** a úroky se vyplácejí většinou každého půl roku
- **majitel jí může prodat za tržní cenu**

Devizové účty

- **vklady v zahraničních měnách**
- využívají je zejména firmy, které obchodují se zahraničím

ÚVĚROVÉ SLUŽBY BANK

Úvěrové produkty (úvěry)

Poskytování úvěrů patří k **základním činnostem** obchodních bank. **Banka** vystupuje **v roli věřitele** a má **vůči klientům pohledávky** (čeká na splacení úvěru). Poskytování úvěrů je

nejdůležitějším zdrojem výnosů bank. Úvěrové produkty se liší podle toho, za jsou určeny:

- velkým firmám
- středním a malým podnikatelům
- široké veřejnosti
- jiným bankám
- obcím a městům apod.

Úvěrový proces

Úvodní schůzka se zákazníkem

- má bankovnímu úředníkovi zjistit **dostatečné množství informací o klientovi**
- klient žádá o úvěr v **písemné žádosti** a předkládá řadu **dokumentů** (např. podnikatelský záměr, účetní výkazy, jiné doklady informující o majetkových poměrech apod.)

Analýza a hodnocení klienta

- banka posuzuje, zda je poskytnutí úvěru v možnostech banky, zda je legální, jaká bude **návratnost a výnosnost** a zda je schopen úvěr **splácet bez rizika** pro banku

Schvalování úvěru

- je sepsána **písemná úvěrová smlouva**, která obsahuje tyto náležitosti:
- název (jméno), sídlo (adresa) klienta a název banky
- účel a výše úvěru, výše úrokové sazby
- termíny a částky čerpání úvěru

- termíny úhrady úroků (podle úrokové sazby většinou na konci měsíce nebo čtvrtletí)
- způsob úhrady splátek
- zajištění úvěru
- datum, místo, razítka a podpis

Průběh a sledování úvěru

- zpracovává převody peněžních prostředků na účet klienta, vede **dokumentaci** k úvěru
- zadává **informace do informačního systému, zda klient plní** podmínky smlouvy (úhrady splátek a úvěrů v dohodnuté výši a termínech)
- **nesplnění podmínek** může být postihnuto např. zvýšením úrokové sazby, zastavením čerpání úvěru apod.

Úvěr, návratnost, výnosnost, úrok a úroková míra

Úvěr

- **je peněžní částka, kterou půjčí banka klientovi na určitou dobu za určitou cenu (úrok)**

Návratnost úvěru

- **je schopnost dlužníka splatit úvěr včetně úroků**

Výnosnost úvěru

- je **výnos banky**, je závislý na **velikosti úroku**, může být i ovlivněn i **poplatky**

Úrok

- jsou **peněžní prostředky, které dlužník platí bance za poskytnutí úvěru**
- z pohledu banky představuje úrok **odměnu za dočasné poskytnutí peněžních prostředků**
- vypočítá se **z dlužné částky podle úrokové míry (sazby)**
- **úrokové míry:**
- **roční** (p. a. = per annum)
- **měsíční** (p. m. = per mensem)

Je-li roční úroková míra 8%, pololetní činní 4%, čtvrtletní 2%, měsíční zaokrouhleně 0,67%. POZOR !!! Při zdánlivě výhodné nabídce 2,79% úroků měsíčně je to 33,48% ročně !!!

Úroková míra (úroková sazba)

- je **hodnota úroku**, která je vyjádřena nejčastěji **v procentech z hodnoty poskytnutých peněžních prostředků**
- používají se například:
- **pevné úrokové míry** - **nemění se** po celou dobu trvání úvěru
- **proměnlivé úrokové míry** - **během splatnosti úvěru se mění**

Příklad:

Získali jsme úvěr (jistinu) **1 000 000 Kč**, s **pravidelnými splátkami** na konci roku **200 000 Kč**, splatnost **5 let**, **roční úroková míra 6%**.

J = jistina (úvěr)

r = roční úroková míra

	Splátka (úmor)	Úrok	Anuita (splátka + úrok)	Zůstatek
Začátek 1. roku	-	-	-	1 000 000 Kč
Konec 1. roku	200 000 Kč	60 000 Kč	260 000 Kč	800 000 Kč
Konec 2. roku	200 000 Kč	48 000 Kč	248 000 Kč	600 000 Kč
Konec 3. roku	200 000 Kč	36 000 Kč	236 000 Kč	400 000 Kč
Konec 4. roku	200 000 Kč	24 000 Kč	224 000 Kč	200 000 Kč
Konec 5. roku	200 000 Kč	12 000 Kč	212 000 Kč	0 Kč
Celkem	1 000 000 Kč	180 000 Kč	1 180 000 Kč	-

Roční procentní sazba nákladů (RPSN)

Zahrnuje nejen **roční úrokovou sazbu**, ale také **všechny poplatky spojené s úvěrem**. Banka si totiž nevybírání od klientů za poskytnutí úvěrů jen úrok, ale také **poplatky za vedení úvěrového účtu a jednorázové poplatky při uzavření úvěrové smlouvy**. Úroková míra může mít hodnotu 19,5%, ale po zahrnutí všech poplatků s úvěrem se navýší RPSN např. na 24,8%. Díky ní můžeme srovnávat podmínky jednotlivých úvěrů.

Vybrané druhy účtů

Z hlediska času (splatnosti)

1. **krátkodobé úvěry** se splatností do 1 roku
2. **střednědobé úvěry** se splatností na 1 rok do 5 let
3. **dlouhodobé úvěry** se splatností nad 5 let

Kontokorentní úvěr

- je poskytován k **účtu**, který vzniká **spojením běžného a úvěrového účtu**
- klient má možnost přečerpat zůstatek na běžném účtu do stanoveného limitu

Investiční úvěr

- předmětem úvěrování jsou **nemovitosti, stavby, stroje a zařízení, cenné papíry** a další investice
- bývá poskytován jako **střednědobý** nebo **dlouhodobý účelový úvěr**
- k čerpání dochází většinou formou **přímých úhrad** na účet dodavatele nebo prodávajícího na základě předložených dokladů (faktur, kupních smluv)
- banka obvykle požaduje **zajištění úvěru** např. formou zástavy nemovitosti

Provozní úvěr

- slouží k financování **provozních potřeb** (nákup zásob, pohledávky atd.)
- je poskytován jako **krátkodobý účelový** úvěr, který má plán čerpání a splácení

Hypoteční úvěr

- je **úvěr, který je poskytnut na investice do nemovitostí** nebo na **jejich výstavbu** či **pořízení** a jehož splácení je zajištěno **zástavním právem** k této (i rozestavěné) nebo jiné nemovitosti
- jde o **dlouhodobý a účelový** úvěr

Spotřebitelský úvěr

- banky ho využívají k **financování krátkodobých, střednědobých i dlouhodobých potřeb občanů**

1. Osobní účelový úvěr

- slouží k **úhradě zboží a služeb**, např. nákup osobních automobilů, vybavení domácnosti, úhradu dovolené, vzdělávání, lékařských výloh

2. Osobní bezúčelový úvěr

- na nákup spotřebního zboží nebo služeb **bez uvedení účelu použití**
- často mívá formu **povoleného přecherpání zůstatku na běžném účtu** klienta

Zajištění úvěru

Základní druhy zajištění:

Záruka

- nejčastější formou **bankovní záruky**, ve které se **jiná banka zaručí**, že v případě, kdy klient ve stanoveném termínu nesplatí bance úvěr a úrok, **uhradí jeho závazek**

Ručení

- **jiná osoba než dlužník (ručitel)** se zaváže, že uhradí závazek vůči bance za dlužníka, který ve stanoveném termínu nesplatí úvěr a úrok

Zástava a převod vlastnického práva k majetku klienta na banku

- např. k cenným papírům, nemovitostem, movitým věcem (zlato, šperky, obrazy, letadla apod.), které získá banka od klienta při neplacení závazků